

แลกเปลี่ยน : สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นชุมชนไทลาวและชุมชนไทโคราช
ณ อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา*

Give, Receive, Adjust, and Change: Vernacular Architecture of Tai Lao and Tai Korat
Communities in Amphoe Bua Yai, Changwat Nakhon Ratchasima

ณัฐพล แซ่ฮวง (Nuttapon Saehoung)**

วีระ อินพันทั้ง (Vira Inpuntung)***

บทคัดย่อ

ครั้งสมัยรัชกาลที่ 3 อำเภอบัวใหญ่เป็นที่รู้จักกันในนาม “ด่านนอก” ด้วยเป็นด่านป้องกันชายแดน เก็บส่วย สำ และภาษีอากรที่สำคัญของสยามประเทศ มีกลุ่มชาติพันธุ์ไทลาวอพยพจากทางตะวันออกเฉียงเหนือ เข้ามาอยู่ร่วมกันกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทโคราชเดิมที่ตั้งถิ่นฐาน ณ พื้นที่แห่งนี้ คนทั้งสองกลุ่มชาติพันธุ์มีรูปแบบ สถาปัตยกรรม ที่อยู่อาศัย ประเพณี วัฒนธรรม ตามคติความเชื่อของตน ซึ่งเป็นสัมภาระทางวัฒนธรรมที่ติดตัวมา ด้วย ทำให้เกิดคำถามว่า “บริบทสภาพแวดล้อมในการตั้งถิ่นฐานเดียวกัน สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นชุมชนไทลาวและ ชุมชนไทโคราชมีพัฒนาการอย่างไร? เกิดการแลกเปลี่ยนทางสถาปัตยกรรมต่อกันอย่างไร?”

ด้วยวิธีวิจัยเชิงสำรวจ พื้นที่ 2 ตำบลในอำเภอบัวใหญ่ได้รับการเลือกเป็นพื้นที่ศึกษา ได้แก่ ตำบลเสมา ใหญ่อันเป็นถิ่นฐานของชาวไทลาว และตำบลดอนตะหนินอันเป็นถิ่นฐานของชาวไทโคราช ผลการวิจัยพบว่าเรือน พื้นถิ่นของชนทั้ง 2 กลุ่มชาติพันธุ์สามารถแบ่งได้ 3 รูปแบบ คือ เรือนหลังคาจั่วสูง เรือนหลังคาปั้นหยาละมุนลา และเรือนหลังคาจั่วต่ำ โดยเรือนหลังคาจั่วสูงเป็นเรือนแบบแผนดั้งเดิม ขณะที่เรือนทั้ง 2 รูปแบบหลังมีการ ขับเคลื่อนเปลี่ยนแปลงผ่านโดยระบบการคมนาคมที่เข้ามาในพื้นที่ในแต่ละช่วงเวลา อย่างไรก็ตาม รูปแบบที่เปลี่ยนไป ปรากฏที่เปลือกนอกของอาคารอย่างเด่นชัดโดยเฉพาะวัสดุสมัยใหม่และรูปทรงหลังคา แต่ผังพื้นเรือนที่ซึ่งรองรับ การใช้สอยตามวิถีชีวิตยังคงลักษณะเดิม มิได้ปรับเปลี่ยนตาม

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์หัวข้อ การศึกษาเปรียบเทียบสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นชุมชนไทลาวและชุมชนไทโคราช ณ อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยานิพนธ์ได้รับทุนสนับสนุน งานวิจัยจากสำนักงานกองทุนวิจัย ประจำปีงบประมาณ 2555

(This article is part of a dissertation topic. A COMPARATIVE STUDY OF VERNACULAR ARCHITECTURE OF TAI LAO AND TAI KORATH AT AMPHOE BUA YAI NAKHON RATCHASIMA . Master of Arts Thesis Silpakorn University Thesis research was funded by the Office of Research. Fiscal Year 2555)

** นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
(Graduate students Vernacular Architecture Faculty of Architecture Silpakorn University)

*** อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รศ.ดร. วีระ อินพันทั้ง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
(Advisor Dr. Veera billion in corporate architecture. Silpakorn University)

ด้วยวิถีชีวิตแบบสังคมเกษตรกรรมที่เหมือนกันและบริบทสภาพแวดล้อมถิ่นฐานเดียวกัน ทำให้แต่ละกลุ่มชาติพันธุ์มีได้อยู่อย่างเอกเทศหากแต่มีความใกล้ชิดกันในมิติวัฒนธรรม มีการไปมาหาสู่กันอันเป็นที่มาของการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน ซึ่งรวมทั้งมิติทางการปลูกสร้างบ้านเรือนที่มีพัฒนาการร่วมกัน โดยมีความเจริญจากส่วนกลางมาเป็นตัวกำหนดและหล่อหลอม ดังนั้น คำตอบของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น บ้าน และเรือนของทั้งสองชุมชนจึงมีลักษณะและพัฒนาการร่วมกัน เกิดการแลกเปลี่ยนรูปแบบทางสถาปัตยกรรมไปตามช่วงสมัย โดยยังคงรูปแบบวิถีชีวิตและคติความเชื่อของกลุ่ม “บ้านลาว บ้านไท” ไว้

Abstract

In the reign of King Rama III, Amphoe Bua Yai, known as “Dan-nok”, was the Siam’s tribute duty gate. Migrated from northeast of Thailand, the Tai Lao ethnic group move in Bua Yai while the Tai Korat was the former inhabitant of the district. Both groups have their own culture, belief and architectural form. The questions are how the vernacular architecture of two different ethnic groups will be developed under the same area of settlement? And how they interact with each other?

Based on fielded-survey research, 2 tumbons of Amphoe Bua Yai, Sema Yai (Tai Lao community) and Don Tanin (Tai Korat community), were selected for studied areas. The result found that vernacular houses of both ethnic groups can be classified into 3 types, steep gable roof house, hipped and hipped gable roof house, and low gable roof house. Steep gable roof house represented the original style while the other ones had expressed the influence of transportation development. However, change just saw towards the building exterior, especially new materials and roof shape, but planning of the house which designed to fit with their way of life remained unchanged.

Sharing the same agricultural society and environmental context, the relationship between Tai Lao and Tai Korat had proceeded continuously. Both have been assimilated with each other, including the development of building technique under the influence of predominant culture, rather than remaining in a separate group. Nowadays, even their architectures are look very similar in style, but the beliefs of each group is still unchanged. In conclusion, there’s a close identity between Tai Lao and Tai Korat communities which known as “Ban Lao - Ban Tai”.

บทนำ

ความเป็นมา

เมืองโคราชหรือนครราชสีมาได้รับการสถาปนาเป็นเมืองพระยามหานครมาตั้งแต่สมัยอยุธยา ผู้คนจากอยุธยาและอีสานใต้ได้ผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมจนเกิดเป็นกลุ่มคนที่เรียกว่า ไทโคราช คนกลุ่มนี้มีภาษาพูดที่เป็นเอกลักษณ์ ด้วยสำเนียงคล้ายกับภาษาไทยภาคกลางแต่มีเสียงวรรณยุกต์ต่างไปและนิยมลงท้ายประโยคด้วยคำเฉพาะ เช่น เบ็ง เต็ง เป็นต้น อำเภอบัวใหญ่ของจังหวัดนครราชสีมาเป็นแหล่งหนึ่งที่มีคนไทโคราชตั้งหลักแหล่งอยู่อาศัย ในสมัยรัชกาลที่ 3 บัวใหญ่รู้จักกันในนามอำเภอด่านนอก (ที่ว่าการอำเภอตั้งอยู่ที่บ้านทองหลางน้อย) ในช่วงนี้เองที่มีกลุ่มคนไทลาวจากอีสานอพยพเข้ามาร่วมอยู่อาศัยสร้างบ้านและตั้งชุมชนอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกันกับชุมชนไทโคราช¹

ในเวลาต่อมาได้มีการย้ายที่ว่าการอำเภอไปยังริมบึงบัวใหญ่และตลาดเผ็ดเพื่อย้ายตามลำดับ ตลาดเผ็ดเพื่อย้ายเจริญเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็วกลายเป็นชุมชนการค้า เป็นที่ตั้งของสถานีรถไฟบัวใหญ่ที่เชื่อมเส้นทางต่อมาจากอำเภอเมืองในปี พ.ศ. 2474 ทำให้ย่านสถานีรถไฟกลายเป็นชุมทางตลาดการค้าที่มีความหลากหลายของผู้คนที่เดินทางเข้ามายังอำเภอบัวใหญ่ ทั้งกลุ่มพ่อค้าชาวจีน ไทโคราช ไทลาว และกลุ่มอื่นๆ การตัดทางหลวงสายมิตรภาพเชื่อมภาคกลางไปสู่ภูมิภาคอีสานกลางและอีสานเหนือในปี พ.ศ. 2500 และการสร้างทางรถไฟสายลำนารายณ์-บัวใหญ่ เพื่อเชื่อมเส้นทางรถไฟจากภาคกลางไปสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือในปี พ.ศ. 2510 ยิ่งทำให้สถานีบัวใหญ่เป็นตลาดจุดรับและส่งสินค้าการเกษตรของทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือไปสู่กรุงเทพมหานคร

พัฒนาการของอำเภอบัวใหญ่นับว่าดำเนินผ่านช่วงเวลาต่างๆ ไปโดยลำดับโดยมีการมาถึงของเส้นทางคมนาคมเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญ ทำให้กลายเป็นชุมชนตลาดการค้าที่มีความหลากหลายของผู้คนและชาติพันธุ์เข้ามาติดต่อซื้อขาย ทำงาน และตั้งถิ่นฐาน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนไทโคราชและกลุ่มคนไทลาว การปะทะสังสรรค์ทางวัฒนธรรมของสองกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่อำเภอบัวใหญ่นับว่าก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนในด้านต่างๆ โดยเฉพาะสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นที่อยู่อาศัย เรือนของชาวไทโคราชมีลักษณะเฉพาะซึ่งได้รับอิทธิพลจากเรือนไทยภาคกลางมาตั้งแต่สมัยอยุธยา ขณะที่เรือนไทลาวที่มีสัมภาระทางวัฒนธรรมตามติดตัวมาพร้อมกับการอพยพมาจากภูมิภาคอีสาน นำไปสู่คำถามการวิจัยว่า บริบทสภาพแวดล้อมในการตั้งถิ่นฐานเดียวกัน สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นชุมชนไทลาวและชุมชนไทโคราชมีพัฒนาการอย่างไร? และเกิดการแลกเปลี่ยนทางสถาปัตยกรรมต่อกันอย่างไร?

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาพัฒนาการทางสถาปัตยกรรมของเรือนพื้นถิ่นไทลาวและเรือนพื้นถิ่นไทโคราช
2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเรือนพื้นถิ่นของชนทั้งสองกลุ่มชาติพันธุ์

¹อำนาจ กรวยสวัสดิ์, (2554). ผู้ใหญ่บ้านทองหลางน้อย ต.คอนตะหนัก อ.บัวใหญ่ จ.นครราชสีมา, สัมภาษณ์, 8 มีนาคม.

วิธีการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ โดยมีอำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา อันเป็นแหล่งที่ตั้งถิ่นฐานของชาวไทลาวและชาวไทโคราชเป็นพื้นที่ศึกษา ตามขั้นตอนและวิธีการ ดังนี้

1. รวบรวมข้อมูลภาคเอกสารเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของพื้นที่ วิถีชีวิตของชาวไทลาวและชาวไทโคราช และสภาพแวดล้อมที่ตั้งถิ่นฐาน

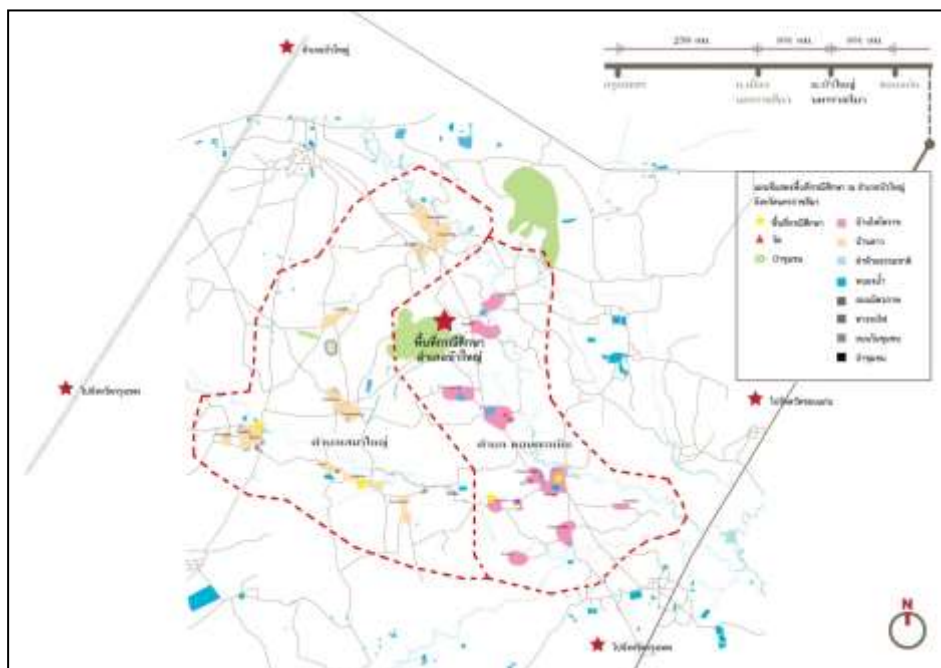
2. เลือกพื้นที่ศึกษาระดับตำบลโดยพิจารณาจากการมีคนที่สองกลุ่มชาติพันธุ์ตั้งถิ่นฐานอยู่เป็นจำนวนมาก ปรากฏว่า 2 ใน 10 ตำบลของอำเภอบัวใหญ่ได้รับการคัดเลือกเป็นกรณีศึกษา ได้แก่ ตำบลเสมาใหญ่ ซึ่งเป็นที่ตั้งชุมชนไทลาวและตำบลดอนตะหนินซึ่งเป็นที่ตั้งชุมชนไทโคราช จากนั้นเลือกพื้นที่ระดับหมู่บ้านที่มีคนแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์อยู่อาศัยหนาแน่นในแต่ละตำบล

ตำบลเสมาใหญ่ (บ้านไทลาว) คัดเลือก 3 ใน 11 หมู่บ้าน ประกอบด้วยบ้านเสมาใหญ่ บ้านหญ้าคา และบ้านดอนบก

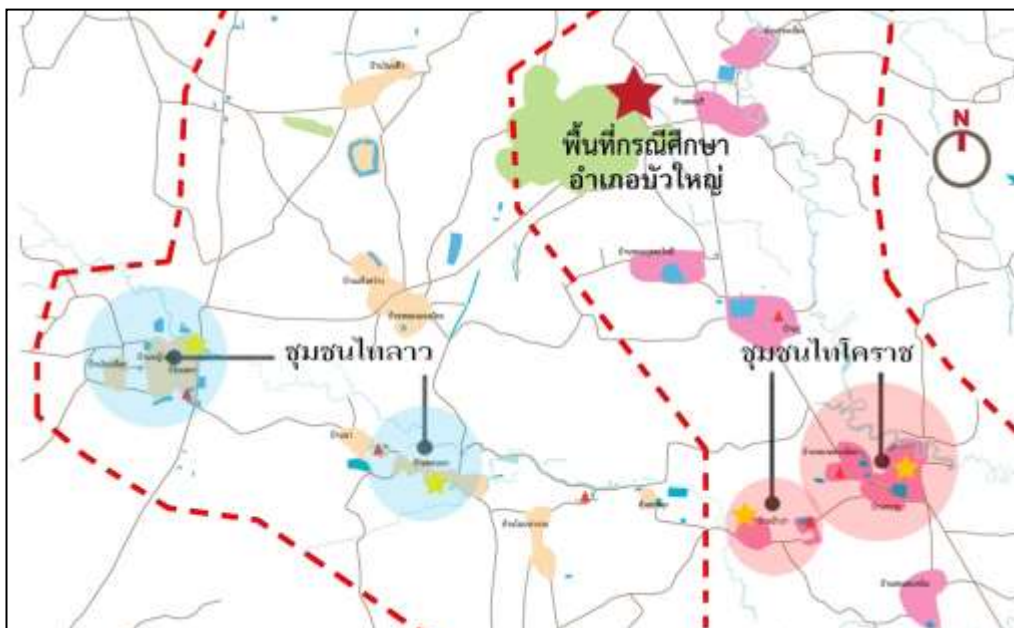
ตำบลดอนตะหนิน (บ้านไทโคราช) คัดเลือก 3 ใน 13 หมู่บ้าน ประกอบด้วยบ้านทองหลางน้อย บ้านกรวย และบ้านน้ำป่า

3. คัดเลือกเรือนกรณีศึกษาด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกเฉพาะเรือนที่อยู่ในข่ายของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น คือปลูกสร้างโดยคนท้องถิ่น สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมท้องถิ่น และตอบสนองต่อการดำรงชีวิตของคนท้องถิ่น

4. สัมภาษณ์คนชุมชนไทลาวและชุมชนไทโคราชด้วยการสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์ผู้รู้ในชุมชน รวมทั้งเจ้าของเรือนกรณีศึกษา สัมภาษณ์วัดเรือนกรณีศึกษาพร้อมบันทึกด้วยภาพถ่าย

ภาพที่ 1 แผนที่แสดงที่ตั้งชุมชนไทลาวและไทโคราช อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา (ที่มาแผนที่ :ปรับปรุงจาก <http://www.google.co.th/maps> เข้าถึงวันที่ 4 เมษายน 2554)

ภาพที่ 2 แสดงพื้นที่กรณีศึกษาชุมชนไทลาวและไทโคราช อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา

5. วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อจัดประเภทของรูปแบบเรือนด้วยวิธีการวิเคราะห์แผนผัง (planning analysis) การวิเคราะห์รูปลักษณะ (morphological analysis) และใช้วิธีการวิเคราะห์เปรียบเทียบ (comparative analysis) เพื่อพิจารณาความเหมือนและความต่างระหว่างเรือนของชนทั้งสองกลุ่มชาติพันธุ์

6. สรุปผลการวิจัย

วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี

ชาวไทโคราชเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดิมที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอบัวใหญ่ มีภาษาพูดคล้ายกับภาษาไทยภาคกลางแต่มีเสียงวรรณยุกต์ต่างไปและนิยมลงท้ายประโยคด้วยคำว่า เบ็ง เต็ง เหว่ย ต็อก เรียกกันว่า ภาษาไทเต็ง หรือ ภาษาไทโคราช ส่วนชาวไทลาวตั้งถิ่นฐานอยู่ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือและอพยพเข้ามาอยู่อาศัยที่อำเภอบัวใหญ่ในสมัยรัชกาลที่ 3 ชนกลุ่มหลังมีภาษาอีสานใช้ในการสื่อสารกัน การเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไทภายใต้สังคมเกษตรกรรมร่วมกันประกอบกับการเข้ามาตั้งถิ่นฐานร่วมอยู่อาศัยในพื้นที่ใกล้เคียงกันทำให้คนทั้งสองกลุ่มมีวัฒนธรรมประเพณีที่คล้ายคลึงกัน

ภาพที่ 3 แสดงการแต่งกายของคนไทลาว (ชาย) และคนไทโคราช (ขวา) ภาพประกอบโดย นายสมเกียรติ รัตนสุวรรณกุล

ประเพณี 12 เดือนของทั้งสองชุมชนมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ประเพณีส่วนใหญ่เหมือน ๆ กัน ยกเว้นประเพณีก่อนฤดูกาลทำนาที่คนไทลาวทำพิธีเลี้ยงผีตาแฮก คือการทำบุญเลี้ยงผีหัวไร่ปลายนาเพื่อบอกกล่าว ขอให้ได้ผลผลิตดี ส่วนคนไทโคราชทำพิธีแห่นางแมวซึ่งเป็นพิธีขอฝน ประเพณีบางอย่างเหมือนกันแต่เรียกชื่อต่างกัน เช่น งานบุญพระเวดของกลุ่มไทลาวก็เหมือนกับงานบุญเทศน์มหาชาติของกลุ่มไทโคราช ทำนองเดียวกับงานบุญข้าวพระยาสารท (สารทไทย) เป็นประเพณีของคนไทโคราชที่พบในชุมชนไทลาวเช่นกันแต่เรียกชื่อต่างไปเล็กน้อยว่า บุญข้าวสารท โดยจัดเทศกาลทำบุญในวันแรม 15 ค่ำ เดือน 10 ของทุกปี ซึ่งตรวราๆ ปลายเดือนกันยายนถึงเดือนตุลาคม ด้วยการนำพืชพรรณธัญญาหารแรกเก็บเกี่ยวมาปรุงเป็นข้าวทิพย์และข้าวมธุปายาสถวายพระสงฆ์ เป็นการแสดงความกตัญญูต่อพระแม่โพสพหรือผีไร่ผืนนาที่ช่วยรักษาข้าวกล้าในนาให้เจริญงอกงามดี ทั้งยังเป็นประเพณีที่แสดงถึงความเอื้อเฟื้อต่อกัน เนื่องจากชาวบ้านจะทำขนมกระยาสารทไว้แจกจ่ายกันตามหมู่บ้าน เป็นการผูกมิตรไมตรีคนบ้านใกล้เรือนเคียงระหว่างชุมชนไทลาวและชุมชนไทโคราช กล่าวได้ว่างานบุญข้าวพระยาสารทเป็นประเพณีที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองชุมชนให้แน่นแฟ้น²

ในปัจจุบัน อัตลักษณ์ของชุมชนไทลาวและชุมชนไทโคราชค่อนข้างเบาบางลง คนที่มีความรู้ และยังคงยึดถือปฏิบัติตามคติความเชื่อ ประเพณี และวัฒนธรรม ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุในชุมชน กลุ่มคนรุ่นใหม่และคนวัยทำงานมักขาดความใกล้ชิดกับคติความเชื่อ ประเพณี และวัฒนธรรม เนื่องจากการอพยพโยกย้ายไปทำงานในเมืองหลวงและตามหัวเมืองใหญ่ตามผลพวงการพัฒนาเมืองท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งกลุ่มคนรุ่นใหม่และคนวัยทำงานมักรู้จักเพียงวัฒนธรรมประเพณีที่สำคัญและค่อนข้างเป็นสากลที่ตรงกับช่วงวันหยุดยาว เช่น งานบุญปีใหม่ งานบุญสงกรานต์ งานบุญเข้าพรรษา งานบุญออกพรรษา เป็นต้น อันเป็นเทศกาลของคนหนุ่มสาว พลัดถิ่นที่ได้คืนกลับมาเยี่ยมเยียนพ่อแม่ ลูกหลาน และคนแก่เฒ่า

² พล เตาะหนองนา, (2554). เกษตรกรบ้านน้ำป่า ต.คอนตะหนักัน อ.บัวใหญ่ จ.นครราชสีมา, สัมภาษณ์, 5 มีนาคม.

ตารางที่ 1 งานบุญประเพณี 12 เดือนของชุมชนกรณีศึกษาไทลาวและไทโคราช

เดือน	งานบุญประเพณี 12 เดือน		หมายเหตุ
	ไทลาว	ไทโคราช	
มกราคม	งานบุญกุ่มข้าวใหญ่	งานบุญข้าวพูนลาน	ไม่มีแล้วทั้งสองกลุ่ม
กุมภาพันธ์	-	-	
มีนาคม	งานบุญพระเวด	งานบุญเทศน์มหาชาติ	เหมือนกัน
เมษายน	งานบุญสงกรานต์	งานบุญสงกรานต์	
พฤษภาคม	งานทำบุญเลี้ยงผีตาปู่	งานทำบุญกลางบ้าน	เหมือนกัน
มิถุนายน	ทำบุญเลี้ยงผีตาแฮก	แห่นางแมว	แตกต่างกัน
กรกฎาคม	งานบุญเข้าพรรษา	งานบุญเข้าพรรษา	
สิงหาคม	-	-	
กันยายน	งานบุญข้าวสารท	งานบุญข้าวพระยาสารท	เหมือนกัน/แลกเปลี่ยน
ตุลาคม	งานบุญออกพรรษา	งานบุญออกพรรษา	
พฤศจิกายน	งานบุญกฐิน, ลอยกระทง	งานบุญกฐิน, ลอยกระทง	
ธันวาคม	-	-	

ประวัติศาสตร์และพัฒนาการของชุมชน

ในอดีตบริเวณอำเภอบัวใหญ่มีกลุ่มชาติพันธุ์ดั้งเดิมอาศัยอยู่อย่างน้อยตั้งแต่สมัยอยุธยาแล้ว ครั้นสมัยรัชกาลที่ 3 อำเภอบัวใหญ่เป็นด่านชายแดนประเทศสยามเรียกว่า ด่านนอก ด้วยเป็นด่านนอกสุดของเขตพระราชอาณาจักรที่มีเพื่อรักษาการป้องกันประเทศ และเก็บส่วย ส่วย ภาษี อากร เมื่อแรกตั้งที่ว่าการอำเภออยู่ที่บ้านทองหลางน้อย ในเวลาต่อมาได้มีการย้ายที่ว่าการไปยังริมบึงบัวใหญ่และตลาดเผ็ดเพื่อขยายตามลำดับ ทำให้ตลาดเผ็ดเพื่อขยายเจริญเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็วจนกลายเป็นชุมชนการค้า เป็นแหล่งรวมผลิตผลทางการเกษตรเพื่อส่งต่อไปยังเมืองนครราชสีมาและพระนคร (กรุงเทพฯ) ทั้งยังมีเส้นทางคมนาคม (ทางเกวียน) เชื่อมไปเมืองชัยภูมิ

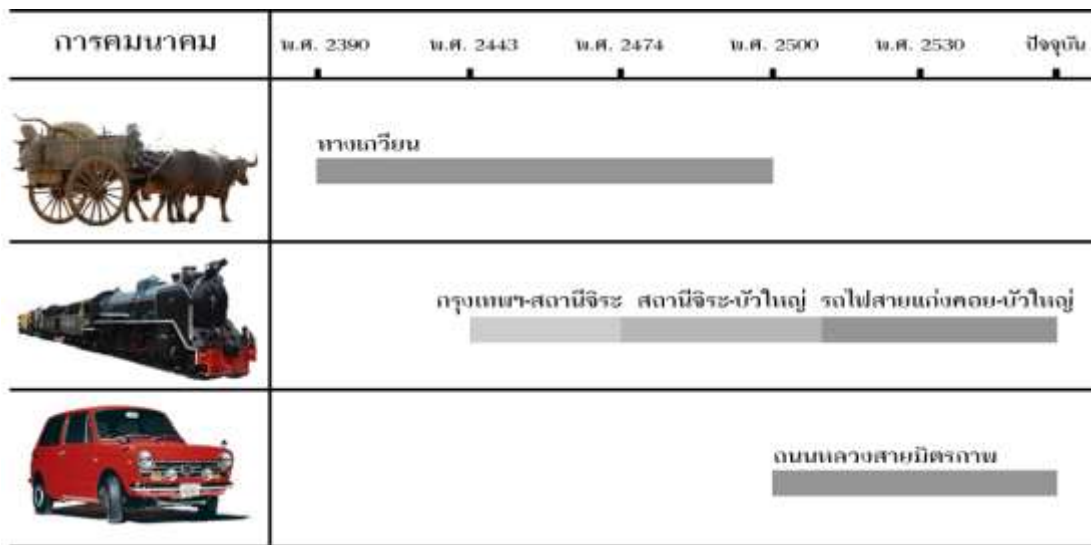
ในปี พ.ศ. 2474 ได้มีการสร้างเส้นทางรถไฟเชื่อมจากสถานีจระ (อำเภอเมือง) มาสู่สถานีบัวใหญ่³ มีการสร้างสถานที่ราชการสำคัญต่างๆ เกิดการตั้งชุมชนการค้าย่านสถานีรถไฟ ยังผลให้กลายเป็นย่านที่มีโรงสีไฟขนาดใหญ่เกิดขึ้น มีนางข้าวขนาดใหญ่ตั้งอยู่เพื่อรับซื้อข้าวเปลือกส่งลำเลียงเข้ากรุงเทพฯ ผลิตผลทางการเกษตรอื่นๆ จากเมืองชัยภูมิ จัตุรัส ภูเขียว พุทไธสง ได้หลังไหลเข้ามาสู่บัวใหญ่ พ่อค้าวานิชและเกษตรกรที่นำผลผลิตมาขายที่บัวใหญ่จะซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคกลับไป ทำให้มีร้านขายส่งสินค้าอุปโภคบริโภคเกิดขึ้นมากมาย การมาถึงของเส้นทางรถไฟยังได้นำวัสดุขุดลอกอ่างอย่างใหม่สังกะสีเข้ามาพร้อมกันนี้ด้วย อำเภอบัวใหญ่กลายเป็นชุมทางการค้าที่มีความหลากหลายของผู้คนที่เดินทางเข้าออก ทั้งกลุ่มพ่อค้าชาวจีน ไทโคราช ไทลาว และกลุ่มอื่นๆ

³สุนันทา เจริญปัญญาอิง. (2558). ทางรถไฟสายภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (สายอีสาน). เข้าถึงเมื่อ 13 พฤษภาคม. เข้าถึงได้จาก <http://www.tri.chula.ac.th/triresearch/neast/neast.html>

กระแสพัฒนาเมืองนำไปสู่การตัดถนนทางหลวงสายมิตรภาพในปี พ.ศ. 2500 เชื่อมภาคกลางไปสู่ภูมิภาคอีสานกลางและอีสานเหนือ ถนนเป็นเส้นทางนำมาซึ่งข้าวของเครื่องใช้ต่างๆ อาทิ ปูนซีเมนต์ ไม้ กระจก วัสดุเครื่องแต่งกายตามสมัย เครื่องใช้ไฟฟ้าต่างๆ มากมาย เกิดการโยกย้ายแรงงานฝีมือในภาคการก่อสร้างไปยังหัวเมืองสำคัญต่างๆ จากนั้นจึงได้นำเทคนิคและรูปแบบการก่อสร้างบ้านเรือนกลับมายังถิ่นที่อยู่อาศัยของตน

ภาพที่ 4 ช่วงเวลาการพัฒนาเส้นทางคมนาคมในพื้นที่กรณีศึกษา

ต่อมาในปี พ.ศ. 2510 ทางรถไฟสายลำานารายณ์-บัวใหญ่ได้รับการสร้างขึ้นเพื่อเชื่อมเส้นทางการเดิน

รถไฟจากภาคกลางไปสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีจุดประสงค์หลักเพื่อแบ่งเบาการขนส่งสินค้า การเกษตรของเส้นทางรถไฟสายแก่งคอย-นครราชสีมา ทั้งยังเป็นการเปิดพื้นที่เชื่อมต่อตลาดสินค้าการเกษตรทางจังหวัดชัยภูมิ ลพบุรี และสระบุรี โดยมีสถานีบัวใหญ่เป็นจุดรับและส่งสินค้าการเกษตรของทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือไปสู่กรุงเทพมหานคร

ในช่วงต้นทศวรรษ 2530 ไร่ปูนซีเมนต์ขนาดใหญ่ที่สามารถจูนน้ำได้ถึง 500 ลิตรซึ่งผลิตจากบ้านหนองเม็ก อำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น ได้รับการนำเข้ามาในพื้นที่อำเภอบัวใหญ่โดยมีถนนมิตรภาพเป็นเส้นทางลำเลียงสายหลัก ไร่ปูนซีเมนต์กลายเป็นสิ่งที่พบเห็นได้แทบทุกครัวเรือน โดยวางเรียงรายใต้แนวชายคาเรือนเพื่อเป็นภาชนะกักเก็บน้ำฝนที่รองจากหลังคาไว้ใช้อุปโภคบริโภคในฤดูแล้ง แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของการเข้ามาของวัสดุ อุปกรณ์ และข้าวของเครื่องใช้ต่างๆ และการปรับตัวของผู้คนให้สอดคล้องกับบริบทสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไปโดยลำดับ

เส้นทางคมนาคมทั้งทางรถไฟและถนนคือปัจจัยสำคัญที่เชื่อมต่ออำเภอบัวใหญ่กับโลกภายนอก ทำให้

รูปแบบเรือน	พ.ศ. 2390	พ.ศ. 2443	พ.ศ. 2474	พ.ศ. 2500	พ.ศ. 2530	ปัจจุบัน
	เรือนหลังคาจั่วสูง					
	เรือนหลังคาปั้นหย่าและมนิลา					
	เรือนหลังคาจั่วต่ำ					

พื้นที่แห่งนี้เกิดการพัฒนา นอกจากนี้ ยังเป็นเส้นทางถ่ายเทวัฒนธรรมผ่านชุมชนตลาดการค้า มีความหลากหลายของผู้คนและชาติพันธุ์ที่เข้ามาทำการค้าขาย ตลอดจนเป็นแรงงานสร้างทางรถไฟ สร้างถนนหนทางทำการเกษตร และตั้งถิ่นฐาน โดยส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนไทโคราชและกลุ่มคนไทลาว ดังนั้นบริบทการปะทะสังสรรค์ทางวัฒนธรรมของสองกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่อำเภอบัวใหญ่ จึงเกิดการแลกเปลี่ยนในด้านต่างๆรวมทั้งสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นด้วย

ภาพที่ 5 ช่วงเวลาการปรับเปลี่ยนรูปแบบเรือนในพื้นที่กรณีศึกษาซึ่งสอดคล้องกับการพัฒนาเส้นทางคมนาคม

ผลการวิจัย

พัฒนาการเรือนไทลาวและเรือนไทโคราช

เรือนพื้นถิ่นของชาวไทโคราชมีลักษณะเฉพาะซึ่งได้รับอิทธิพลจากเรือนไทยภาคกลางมาตั้งแต่สมัยอยุธยา ขณะที่เรือนพื้นถิ่นของชาวไทลาวซึ่งอพยพมาจากภูมิภาคอีสานเป็นสัมภาระทางวัฒนธรรมที่ติดตัวมา การตั้งถิ่นฐานอยู่ร่วมกันในบริบทสภาพแวดล้อมเดียวกันทำให้มีพัฒนาการทางสถาปัตยกรรมคู่ขนานกันไป ทั้งเรือนไทลาวและเรือนไทโคราชในเขตอำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา มีรูปแบบการปรับเปลี่ยนที่ชัดเจนผ่านช่วงเวลาต่างๆ ทั้งหมด 3 แบบ คือ

1) เรือนหลังคาจั่วสูง ถือเป็นเรือนพื้นถิ่นรูปแบบของดั้งเดิมในพื้นที่ มีทั้งเรือนหลังคาจั่วเดี่ยวขนาดสองห้องเสาและเรือนหลังคาจั่วแฝดขนาดสามห้องเสาสัมพันธ์กับขนาดเล็ใหญ่ของเรือน เดิมทีนั้นหลังคาของเรือนรูปแบบดั้งเดิมมุงด้วยหญ้าคาซึ่งเป็นวัสดุธรรมชาติเป็นเงื่อนไขให้ต้องสร้างหลังคาที่มีความชันเพื่อระบายน้ำฝนได้เร็ว หากไม่ตั้งตั้งหลังคาให้สูงจะทำให้หลังคารั่วน้ำซึมลงมาได้ หลังคาวัสดุธรรมชาติต้องมีการเปลี่ยนซ่อมบำรุงบ่อยครั้ง ต่อมาภายหลังสังกะสีซึ่งถือเป็นวัสดุสมัยใหม่เข้ามาพร้อมๆ กับการมาถึงของรถไฟแทนที่วัสดุธรรมชาติที่ค่อยๆ เลิกการนำไปใช้ไปทีละน้อย

2) เรือนหลังคาปั้นหยาละและมณิลา การมาถึงของทางรถไฟได้นำรูปแบบสถาปัตยกรรมจากส่วนกลางเข้ามาในชุมชนไทลาวและชุมชนไทโคราชในเขตอำเภอบัวใหญ่พร้อมกันด้วย โดยมีสถานที่ราชการและเรือนพักข้าราชการรถไฟเป็นต้นแบบ รูปแบบจากส่วนกลางดังกล่าวมีลักษณะเด่นที่การใช้หลังคาปั้นหยาละและหลังคาปั้นหยาละที่เปิดจั่วเล็กๆ ด้านบนหรือที่เรียกว่า หลังคามณิลา ซึ่ง “เป็นสิ่งที่ได้รับอิทธิพลจากโลกตะวันตก ทำให้มักเรียกกันอย่างสามัญว่า เรือนทรงฝรั่ง”⁴ ทั้งนี้ สังกะสีวัสดุคลุมอย่างใหม่ที่เข้ามาพร้อมกันนี้ทำให้สามารถลดระดับความสูงของหลังคาลงมาได้โดยไม่ต้องกังวลการรั่วซึมจากการระบายน้ำฝน การลดความสูงของหลังคายังช่วยลดความเสี่ยงจากการถูกลมพายุพัด สังกะสีเป็นวัสดุที่มีอายุการใช้งานยาวนาน ในเวลาเดียวกันก็มีข้อเสียในเรื่องการกระจายความร้อนเข้ามาในเรือนในเวลากลางวัน แต่ไม่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชาวบ้านมากนัก เนื่องจากไม่ได้ใช้สอยพื้นที่บนเรือนในเวลากลางวัน ส่วนใหญ่อยู่ใต้ถุนเรือน ชาน ระเบียง หรือไม่ก็อยู่ที่เถียงนาและท้องนา

3) เรือนหลังคาจั่วต่ำ หรือที่เรียกกันเป็นสามัญว่า ทรงบังกะโล “ตามความหมายเดิม คำว่าบังกะโล คือเรือนชั้นเดียว ยกพื้น มีระเบียงกว้าง แบบบ้านพักตากอากาศ ในที่นี้ เรือนทรงบังกะโลหมายรวมถึงเรือนตามสมัยนิยมในปัจจุบัน”⁵ รูปแบบเรือนที่เริ่มปรับตามสมัยนิยมแพร่เข้ามาพร้อมกับการมาถึงของถนนสายมิตรภาพที่เชื่อมโยงภูมิภาคอีสานกับกรุงเทพฯ เข้าด้วยกัน นำรูปแบบเรือนหลังคาจั่วที่มีความชันน้อยเข้าสู่พื้นที่อำเภอบัวใหญ่ ความสูงของเสาดั้งที่ไม่สูงมากสามารถงมหลังคาคคลุมยาวได้ตลอดช่วงกว้างของเรือน ชายหลังคาเสริมรางน้ำเพื่อรองรับน้ำฝนไว้ใช้อุปโภคบริโภค การปลูกสร้างไม่ยุ่งยากเหมือนเรือนแฝดหลังคาจั่วสูงและเรือนหลังคาปั้นหยาละและมณิลา ทั้งการก่อสร้างยังสามารถลดต้นทุนวัสดุทำหลังคาได้อีกด้วย รูปแบบเรือนไม้หลังคาจั่วต่ำจึงได้รับความนิยมทั้งในหมู่ชาวไทลาวและชาวไทโคราช

ความสัมพันธ์ระหว่างเรือนไทลาวและเรือนไทโคราช

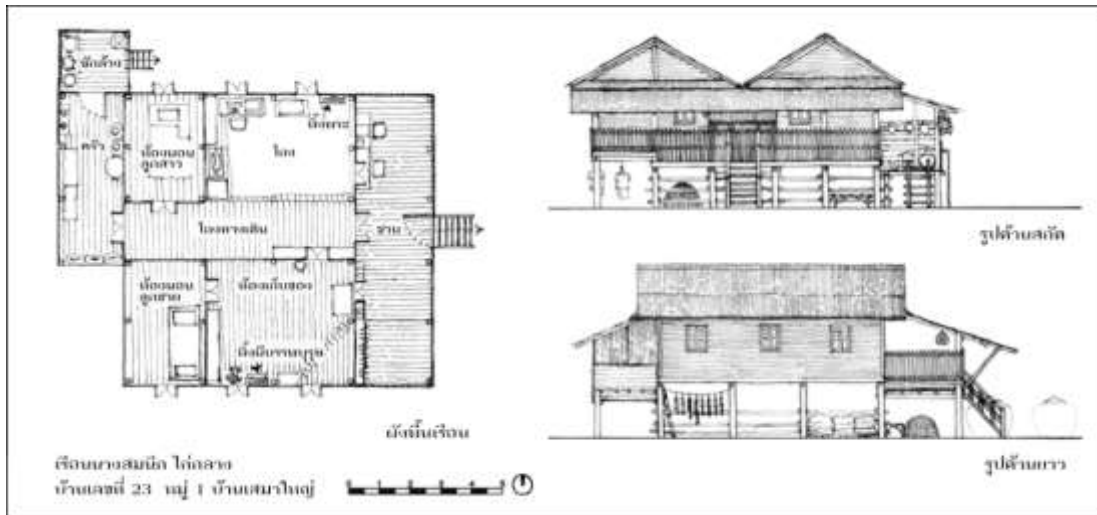
ชาวไทลาวและชาวไทโคราช รูปแบบสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นมีลักษณะเป็นเรือนไม้ยกพื้นสูงคล้ายคลึงกัน มีคติความเชื่อ วัฒนธรรม และประเพณีที่ยึดถือปฏิบัติภายในเรือนและภายนอกเรือนทั้งที่เหมือนกันหรือคล้ายคลึงกันและที่แตกต่างกัน คติความเชื่อดั้งเดิมที่เหมือนกันของทั้งสองชุมชน อาทิ ในเรื่องของทิศ โดยมักเรียกทิศใต้ว่าทิศหัวนอนและเรียกทิศเหนือว่าทิศปะตั้นหรือทิศปลายตีน คติการถือทิศใต้เป็นทิศหัวนอนยังส่งผลให้การวางทิศทางเรือนของทั้งสองชุมชนเป็นไปในลักษณะเดียวกัน คือวางเรือนในแนวทิศตะวันออก-ตะวันตกหรือวางเรือนตามตะวัน

ส่วนคติความเชื่อที่แตกต่างกัน อาทิ การถือผีบรรพบุรุษของชาวไทลาว ทำให้บนเรือนของกลุ่มคนไทลาวนอกจากจะมีหิ้งบูชาพระแล้วยังมีหิ้งผีบรรพบุรุษภายในห้องเปิง ซึ่งถือเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ห้ามผู้อื่นล่วงล้ำ ตามความเชื่อว่ามีผีบรรพบุรุษจะคอยดูแลลูกหลาน ขณะที่บนเรือนของคนไทโคราชมิเฉพาะหิ้งบูชาพระ ไม่มีหิ้งผีบรรพบุรุษ อีกประการหนึ่งคือคนไทโคราชมิคติความเชื่อเกี่ยวกับพระภูมิเจ้าที่ สะท้อนให้เห็นได้จากการตั้งศาลพระภูมิ

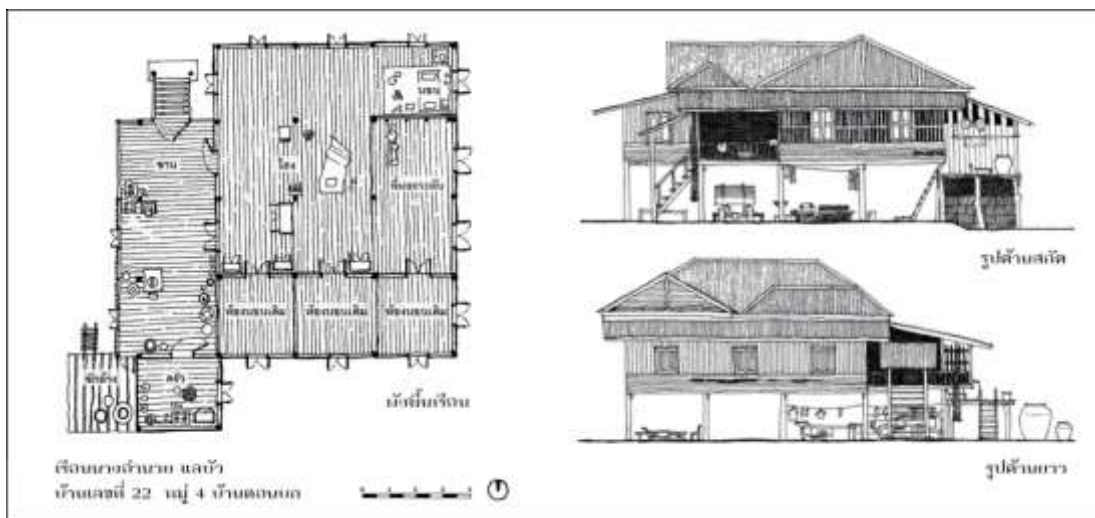
⁴ วัระ อินพันทัง. (2554). “การกลายรูปในเรือนลาวโขง.” วารสารหน้าจั่วด้วยประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมและสถาปัตยกรรมไทย ฉบับที่ 7 (กันยายน 2553-สิงหาคม 2554): 178.

⁵ เรื่องเดียวกัน. 180.

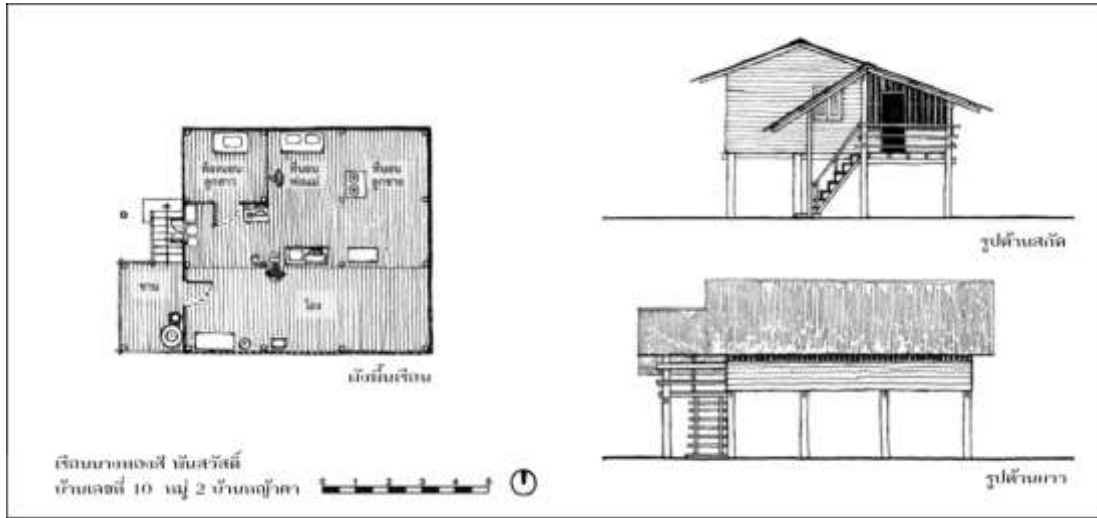
ไว้ในบริเวณบ้านโดยจะหันศาลพระภูมิเข้าหาเสาเอกของเรือน แต่การตั้งศาลพระภูมิในบริเวณบ้านนั้นมิได้ยึดถือปฏิบัติในกลุ่มคนไทลาวมาก่อนเลย

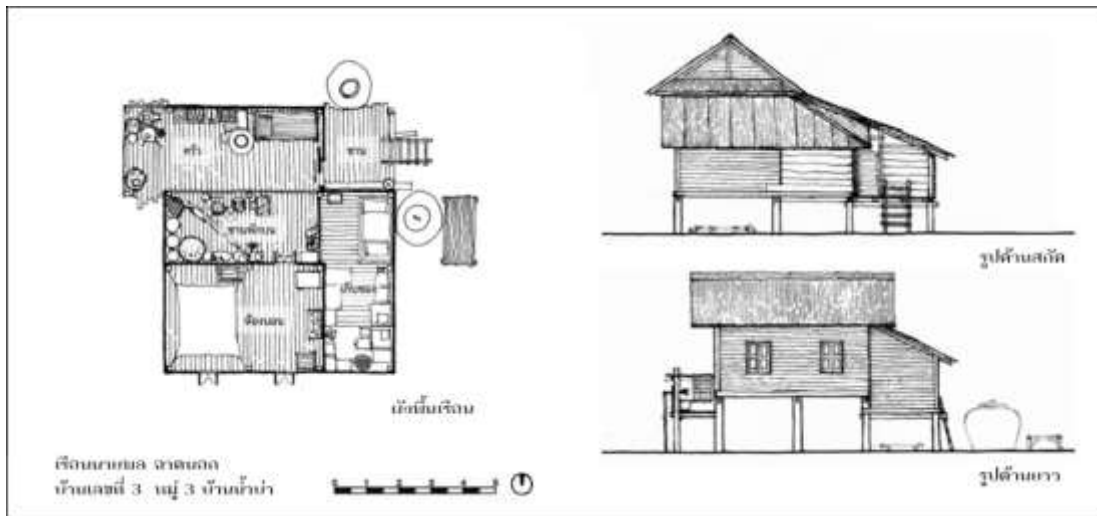
ภาพที่ 6 เรือนหลังคาจั่วสูง (จั่วแฝด) ชุมชนไทลาว (เรือนนางสมนึก ไก่กลาง)

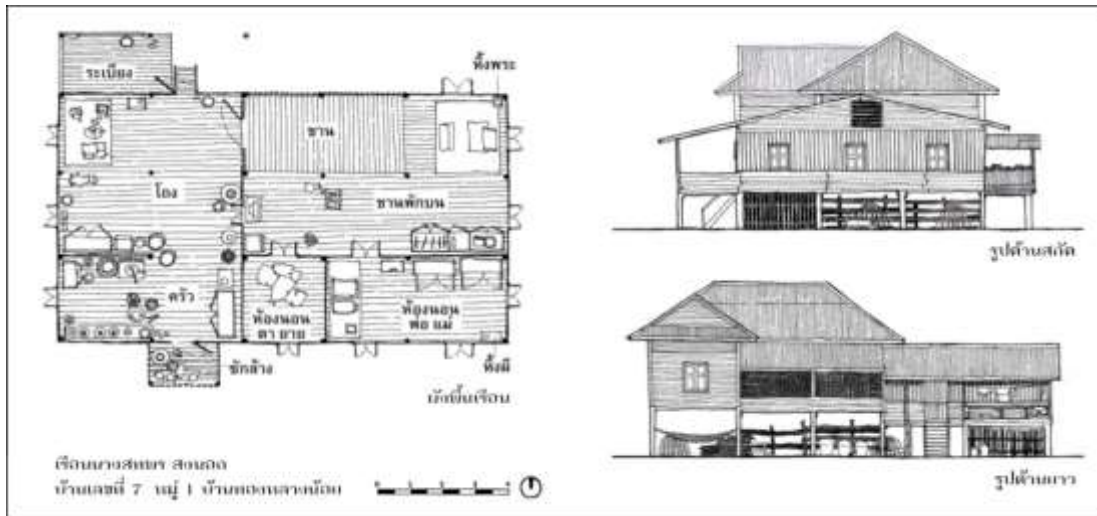
ภาพที่ 7 เรือนหลังคาปั้นหยาชุมชนไทลาว (เรือนนางอำนวย แลบัว)

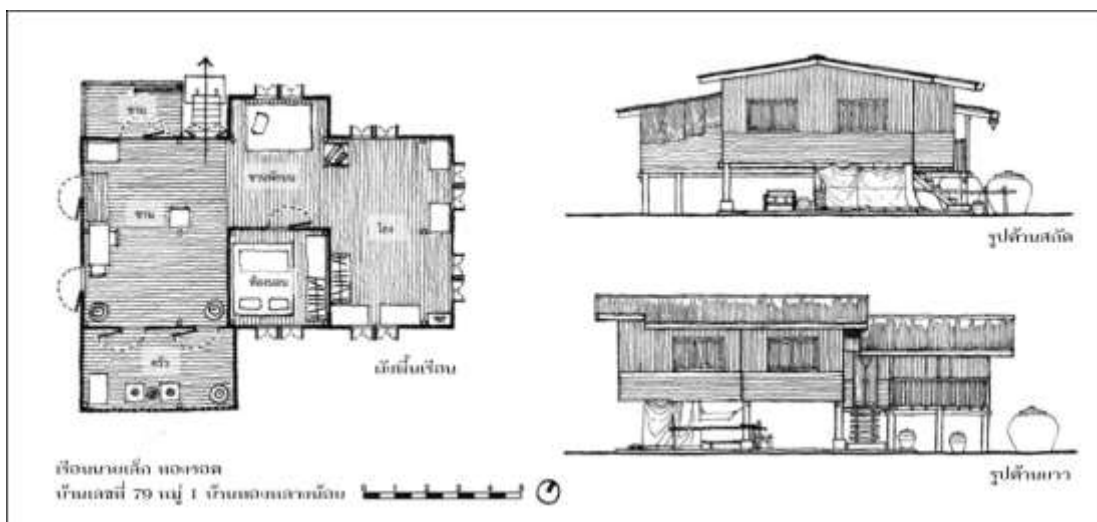
ภาพที่ 8 เรือนหลังคาจั่วต่ำชุมชนไทลาว (เรือนนางทองสี พันสวัสดิ์)

ภาพที่ 9 เรือนหลังคาจั่วสูงชุมชนไทโคราช (เรือนนายพล ฉาดนอก)

ภาพที่ 10 เรือนหลังคาปั้นหยาละมุนิลาลุ่มชนไทยโคราช (เรือนนางสมพร สงนง)

ภาพที่ 11 เรือนหลังคาจั่วต่ำลุ่มชนไทยโคราช (เรือนนายเล็ก ทองรอด)

ทั้งนี้ทั้งนั้น ความแตกต่างทางคติความเชื่อมิได้ทำให้กลุ่มคนไทลาวและคนไทยโคราชห่างเหินต่อกัน ความสัมพันธ์ในมิติสังคมวัฒนธรรมยังคงดำเนินไปอย่างแนบแน่น มีการไปมาหาสู่กัน มีการแต่งงานกันระหว่างคนบ้านไทและคนบ้านลาว คนไทยโคราชไปอยู่บ้านลาว คนไทลาวมาอยู่บ้านโคราช ทำให้มีการแลกเปลี่ยนทางประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ และรวมทั้งสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นซึ่งกันและกัน ส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงทางสถาปัตยกรรมเช่นกัน ปัจจุบันอาจปรากฏศาลพระภูมิในบริเวณบ้านของคนไทลาวอันเป็นผลสืบเนื่องจากการรับเอาความเชื่อเรื่องพระภูมิมาจากกลุ่มคนไทยโคราช ในบางเรือนที่มีการแต่งงานระหว่างคนไทลาวกับคนไทยโคราช (คนไทยโคราชแต่งงานเข้าบ้านลาว) มีการรับรูปแบบการจัดผังพื้นเรือนตามคติความเชื่อของกลุ่มคนไทยโคราชเข้ามาภายในเรือนกลุ่มคนไทลาว คือ ภายในห้องโถงบนเรือนมีการยกระดับพื้นส่วนหนึ่งเป็นชานพักบน บริเวณพื้นที่

ชานพักบนไม่เคยมีมาก่อนในเรือนของคนไทลาว ส่วนนี้จะกลายเป็นที่นั่งของพระสงฆ์เมื่อมีการทำบุญเรือน โดยมีบริเวณชานพักต่ำเป็นที่นั่งของเจ้าของเรือนและแขกทั่วไป ส่วนพื้นที่บริเวณภายนอกเรือนยังคงไม่ตั้งศาลพระภูมิ ตามความเชื่อว่าจะทำให้ผีบรรพบุรุษที่คอยคุ้มครองดูแลลูกหลานไม่สามารถเข้าเรือนได้

ปฏิสัมพันธ์อันใกล้ชิดระหว่างคนไทลาวกับคนไทโคราชทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนและผสมผสานกันในมิติทางสังคมวัฒนธรรม ซึ่งส่งผลต่อรูปแบบสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นผ่านการจัดผังพื้นที่ภายในเรือนและภายนอกเรือน

สรุปผล

งานวิจัยนี้มุ่งค้นหาคำตอบของคำถามว่า ภายใต้การร่วมอยู่ในสภาพแวดล้อมของถิ่นฐานเดียวกัน สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นของไทลาวและไทโคราชมีพัฒนาการอย่างไร? และมีความสัมพันธ์กันอย่างไร? ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นชุมชนไทลาวและชุมชนไทโคราชในอำเภอบัวใหญ่มีพัฒนาการ การแลกเปลี่ยนทางสถาปัตยกรรมภายใต้บริบทสภาพแวดล้อมเดียวกันในแต่ละช่วงเวลา โดยมีปฏิสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมภายใต้วิถีการประกอบอาชีพเกษตรกรรมเหมือนกันเป็นปัจจัยภายใน ทำให้เกิดการรับแลกเปลี่ยนกันในความคิดเชื่อที่ส่งผลต่อสถาปัตยกรรมที่อยู่อาศัย ส่วนปัจจัยภายนอกเป็นการปรับเปลี่ยนผ่านกระแสโลกาภิวัตน์ เป็นการปรับเปลี่ยนตามกระแสวัฒนธรรมหลักเพื่อให้สอดคล้องกับยุคสมัย (ความเจริญจากส่วนกลาง) โดยพัฒนาการทางสถาปัตยกรรมนั้นสัมพันธ์กับช่วงเวลาของการพัฒนาเส้นทางคมนาคมที่เข้ามาในพื้นที่ ซึ่งรูปแบบเรือนพื้นถิ่นที่พบในชุมชนไทลาวและชุมชนไทโคราชมีพัฒนาการปรับเปลี่ยนไปในทิศทางเดียวกัน 3 รูปแบบ ได้แก่ เรือนหลังคาจั่วสูง เรือนหลังคาปั้นหยาและมนิลา และเรือนหลังคาจั่วต่ำ

1. เรือนหลังคาจั่วสูง มีทั้งที่เป็นหลังคาจั่วเดี่ยวและหลังคาจั่วแฝด เป็นเรือนรูปแบบดั้งเดิมที่มีแนวคิดและคติความเชื่อของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์เป็นปัจจัยกำหนดพื้นที่ใช้สอยภายในเรือน เช่น การยกหรือลดระดับพื้นเรือนเพื่อแบ่งลำดับชั้นความสำคัญของพื้นที่ใช้สอยในเรือนไทโคราช การจัดพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ซึ่งเป็นพื้นที่สำคัญไว้ในห้องเปิงตามคติความเชื่อของกลุ่มไทลาว เป็นต้น

2. เรือนหลังคาปั้นหยาและมนิลา เป็นรูปแบบเรือนที่อยู่ในช่วงรับอิทธิพลจากวัฒนธรรมภายนอก ซึ่งแพร่เข้ามาในพื้นที่พร้อมกับการมาถึงของการคมนาคมทางรถไฟ ส่งผลโดยเฉพาะต่อรูปทรงหลังคาของเรือนโดยมีเรือนพักข้าราชการเป็นต้นแบบ เกิดการปรับเปลี่ยนรูปทรงหลังคาเรือนในกลุ่มไทลาวและไทโคราชเป็นทรงปั้นหยาและมนิลา ทั้งในลักษณะการต่อเติมเรือนและการทำหลังคาครอบทับลงไปบนผังพื้นที่ยังคงการใช้สอยและคติความเชื่อเดิม

3. เรือนหลังคาจั่วต่ำ (ทรงบังกะโล) เป็นรูปแบบเรือนที่ปรับเปลี่ยนตามอิทธิพลของกระแสความเจริญจากสังคมเมืองที่แพร่เข้ามาพร้อมกับการเชื่อมต่ออีสานเข้ากับกรุงเทพฯ โดยถนนสายมิตรภาพ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนั้นเป็นไปใน 2 ลักษณะ คือ

3.1 การเปลี่ยนเฉพาะรูปทรงหลังคา เป็นการลดรูปทรงหลังคาลงมาเป็นจั่วต่ำแต่ยังคงรูปแบบตัวเรือนเหมือนเดิม พื้นที่ใช้สอยภายในเรือนแบบเดิม หรือเป็นการเปลี่ยนแบบซ่อมแซมปรับปรุงเรือน

3.2 การเปลี่ยนจากการสร้างเรือนใหม่ทั้งหลัง โดยการทำให้หลังคาจั่วต่ำคลุมพื้นที่ตลอดช่วงกว้าง และยาวของเรือน มีการเพิ่มเติมพื้นที่ใช้สอยแบบเรือนทรงบังกะโลเข้าไป การลดหรือยกระดับพื้นเรือนหายไป มีการต่อเติมห้องใต้ถุนด้วยการก่อผนังอิฐฉาบปูนซึ่งส่วนใหญ่ทำเป็นห้องครัวและห้องนอน

กระแสความเจริญและการพัฒนาเทคโนโลยีส่งผลให้คุณภาพชีวิตของผู้คนเป็นไปในทางที่ดีขึ้น คงไม่มีใครปฏิเสธความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ อิทธิพลของวัฒนธรรมกระแสหลักที่มาพร้อมกับความเจริญ เทคโนโลยี และวัสดุอุตสาหกรรม จุดดิ่งให้สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในชุมชนไทลาวและไทโคราชเปลี่ยนแปลงไป แต่ปัจจัยเหล่านี้ ส่งผลเพียงแค่เปลือกภายนอกของสถาปัตยกรรมเท่านั้น หากแต่วิถีคิดและวิถีชีวิตของผู้คนทั้งสองชุมชนยังคง ดำเนินต่อไปอย่างเรียบง่ายตามวิถีสังคมเกษตรกรรม ทั้งสองชุมชนยังคงเกี่ยวพันผูกพันพาดำค้ำยัน การอยู่ร่วมกันของ สองชั่ววัฒนธรรมของชุมชนไทลาวและชุมชนไทโคราชจึงมีพัฒนาการทางสถาปัตยกรรมร่วมกัน ปรับเปลี่ยนไป พร้อมกันภายใต้เงื่อนไขของบริบทพื้นที่ตั้งถิ่นฐานเดียวกัน

สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นชุมชนไทลาวและชุมชนไทโคราชที่อยู่ร่วมบนพื้นที่เดียวกันมีพลวัตผ่าน กาลเวลามามากหลายช่วงอายุคน การปะทะสังสรรค์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ทั้งสองก่อให้เกิดการผสมผสาน ทางวัฒนธรรม โดยอัตลักษณ์ของกลุ่ม คติความเชื่อ ภูมิปัญญา วัฒนธรรม และประเพณี อันเป็นความภูมิใจในวิถี ชีวิตจิตวิญญาณที่สั่งสมสืบสานต่อกันมาจากอดีตจนถึงปัจจุบันยังคงดำเนินต่อไป การเปลี่ยนแปลงที่ยืนยงรับเข้า มานั้นเป็นเพียงอาการภายนอกที่สวมใส่ให้สอดคล้องกับยุคสมัยที่เปลี่ยนผ่าน อัตลักษณ์จิตวิญญาณของคนไทลาว และไทโคราชยังคงอยู่ เพียงแต่รอการกลับมาสานต่อจากคนรุ่นใหม่ด้วยความเข้าใจบ้านเกิด ณ อำเภอบัวใหญ่

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

กาญจนา ตันสุวรรณรัตน์. (2546). “สถาปัตยกรรมไทยพื้นถิ่น: กรณีศึกษาเรือนโคราช จังหวัดนครราชสีมา.”

เอกสารคำสอน แผนกวิชาช่างเทคนิคสถาปัตยกรรม คณะวิชาสถาปัตยกรรม

สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.

วีระ อินพันทัง. (2554). “การกลายรูปในเรือนลาวโซ่ง.” วารสารหน้าจั่วว่าด้วยประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม

และสถาปัตยกรรมไทย ฉบับที่ 7 (กันยายน 2553-สิงหาคม 2554): 167-187.

สุนันทา เจริญปัญญาอิง. (2558). ทางรถไฟสายภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (สายอีสาน). เข้าถึงเมื่อ1พฤษภาคม.

เข้าถึงได้จาก <http://www.tri.chula.ac.th/triresearch/neast/neast.html>

สมชาย นิลอาธิ. (2532). “การสืบเนื่องและการเปลี่ยนแปลงของเรือนอีสาน กรณีศึกษาบ้านหนองขาม

จังหวัดกาฬสินธุ์.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยวิทยา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

อรศิริ ปาณินท์. (2539). บ้านและหมู่บ้านพื้นถิ่น. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สัมภาษณ์

บัวศรี ซาเมืองกุล, (2554). เกษตรกรบ้านดอนยาว ต.ดอนยาวใหญ่ อ.โนนตาเถร จ.นครราชสีมา, สัมภาษณ์,
3 มีนาคม.

พล เตาะหนองนา, (2554). เกษตรกรบ้านน้ำป่า ต.ดอนตะหนิน อ.บัวใหญ่ จ.นครราชสีมา, สัมภาษณ์,
5 มีนาคม.

เพิ่มพร ดีใหม่, (2554). กำนันบ้านเสมาใหญ่ ต.เสมาใหญ่ อ.บัวใหญ่ จ.นครราชสีมา, สัมภาษณ์, 8 มีนาคม.

อำนาจ กรวยสวัสดิ์, (2554). ผู้ใหญ่บ้านทองหลางน้อย ต.ดอนตะหนิน อ.บัวใหญ่ จ.นครราชสีมา, สัมภาษณ์,
8 มีนาคม.